

A magyar tisztnevelés kérdései

A diák látja a délceg ludovikást, (érzelmi szempont), látja a női nem megkülönböztetett érdeklődését az egyénruha irányában (híusági szempont), és az is eszébe jut, hogy amikor valaki magára öltethet valamelyik katonai nevelő vagy képzőintézet formaruháját, ezzel a ténnyel az állás-keresés és megélhetési gondjainak problémáját is egyszersmindenkora élete végéig megoldotta (anyagi szempont), elhatározza, hogy mielőtt a szükséges előfeltételeket és képzett-séget megszerezte, kérni fogja a Ludovika Akadémiára, vagy valamely más katonai intézetbe való felvételét. Ugy véli, hogy a sikeres felvételi vizsga letétele után a civil gunyát az akadémia ruhájával felcserélve kardot köt az oldalára, tisztí sapkát tesz a fejére és ettől kezdve nincs más dolga, mint a leánynevelő intézetek növendékeivel szórakozni. Az időszéri „Kadét szerelem” című film, amely most megy éppen a mozikban, mindenesetre valami ilyesmit sejtet velünk. Aki ezt a darabot látja, az bizonyára szentül meg van győződve arról, hogy a m. kir. honvéd Ludovika Akadémián egyébbel sem foglal-koznak, mint azzal, hogy az oktató tisztikar és parancsnokság az „aks”-ok szerelmi ügyekben tegyen igazságot. Ezért is, meg azután, mivel a hivatalos lap egyik legutóbbi száma most nemrég szólította fel a polgári középiskolásokat a honvéd nevelő és képzőintézetekbe való belépésre — illetve pályázati kérvények benyújtására — időszéri, hogy a tisztnevelés kérdé-sével foglalkozunk.

Hol képzik ki a tiszteket?

Aki hivatásos tisztnek készül, az jelenleg öt hadapródiskolában és három katonai főiskolában szerezheti meg azokat az előfeltételeket, amelyek valakit a tisztí rendfokozatok ranglétráján való előjutásra képesítik. A hadapródiskolát végzők mint zászlósok, a főiskolát végzők mint hadnagyok kerülnek ki a különböző ezredékhez. A pécsi és soproni hadapródiskolából a gyalogsághoz, a nagyváradihoz a tüzérséghez, a budapestihez a műszaki csapatokhoz, a marosvásárhelyihez pedig a gyorsan mozgó alakulatokhoz zászlósokká; míg a főiskolák közül a Ludovika Akadémia a gyalogsághoz, lovassághoz, tüzérséghez, kerékpárosokhoz, motorosokhoz, gépkocsizsókhoz stb., a hűvösvölgyi műszaki akadémia az utászokhoz, hidászokhoz, vasutépítő és híradó alakulatokhoz, folyamőr-séghez stb.; a kassai repülő akadémia pedig a repülőkhöz hadnagyi minőségben bocsátja ki azokat, akik az iskolát sikerrel elvégezték. A hadapródiskolákban latinmentes gimnázium jellegűk van. A növendékek a negyedik évfolyam végén érettségi vizsgát tesznek, az utolsó ötödik évfolyamban pedig már kizárólag katonai tantárgyakat tanulnak.

Az eddigi honvéd főreálisiskolák, amelyeket tulajdonképpen az akadémia előkészítő tanfolyamainak tekintettek, miután önmagukban semmiféle katonai rendfokozat elnyerésére sem képesítették, tudomásunk szerint még felküldik az akadémiaakra jelenlegi növendékkormányukat, de újabb évfolyamokat már nem vesznek fel és az utolsó évfolyam kibocsátása után befejezik működésüket. A hadapródiskolából kikérült zászlósok egy-két esztendői csapat-szolgálat után eléri a hadnagyi rendfokozatot és egész katonai pályafutásuk során nem érzékel semmiféle különbséget, hátrányt vagy más elbánnást azokkal szemben, akik az akadémiairól mint hadnagyok kerültek ki a csapathoz. A vezérkari szolgálatra képesítő hadiskolába a hadapródiskolát végzettnek éppen annyi előnye és esélye van, mint az akadémiait végzeteknek.

Ezekután önként merül fel az a kérdés: mivel magyarázható mégis a két különböző iskolafokozat fenntartása, ha később az életben, a katonai szolgálatban nem biztosíthat semmiféle előnyt az egyiknek, vagy hátrányt a másiknak?

A hadapródiskolák és az akadémia

A kérdés megválaszolásánál két szempont jöhet számításba. Az egyik a hadapródiskolák fenntartásának helyességét igazolja. Katonai ismereteket ugyanis épp oly jól el lehet sajátítani tizenévesztendős kortól tizenkilencéves korig, mint tizenkilenc-től huszonegyig. Aki már tizenéves korában kedvet és hajlandóságot érez a katonai hivatás iránt, az a középiskolának megfelelő hadapródiskola elvégzésével a katonai ismeretek elsajátítását tizenéves esztendőskorában megkezdheti. Eltekintve ennek sok más előnyétől, a szülők válláról is nem egyszer nagy terhet vesz le bizony az a gyermek, aki a pályaválasztást és ezzel a jövő gondját már ily korán megoldotta. Kiváltságos pedig akkor, ha valamilyen alapítványi helyre sikerült bejutnia, mert akkor neveltetése a szülőknél nem kerül ugyszólván egy fillérbe sem. Amikor hajdani diáktársai az érettségi vizsga letétele után még csak azon tépelődnek, hogy melyik főiskolára is vétessék fel most már magukat: az orvosira-e, a jogira-e, a mérnökre-e vagy a tanárra-e? — Ő már kinevezett tisztje a hadseregnek.

A hadapródiskolák fenntartásának

helyessége mellett szóló szempont tehát, amint látjuk, mindenekelőtt: szociális.

De nem megvetendő szempont az sem, hogy aki már tizenévesztendős korában kezdli a katonai ismeretek megszerzését, annak szinte vérbe megy át és természetévé válik a katonaság fellépés és gondolkodás még abban az esetben is, ha később sorsa és az életkörülmények más pályára kényszerítik.

A másik szempont ezzel szemben a katonai főiskolák: az akadémiaik intézményes fenntartása mellett foglal állást. A katonai akadémiaikba, mint ezt már fentebb mondtuk, csak valamely középiskolában előzőleg már érettségi vizsgát tett ifjak kérhetik felvételüket. A tananyag már az általános műveltség megszerzését illetőleg is, meg a katonai ismeretek szempontjából is kétségkívül egyetemi, azaz főiskolai színvonalú, itt tehát mégis csak helyén volna a katonai főiskolákat végzetettek a főiskolai végzettség jellegének valamilyen formájú elismerésében részesíteni még abban az esetben is, ha ez a főiskolai végzettség a hadapródiskolából kikérültek középiskolával egyenrangú végzettségével szemben az életben vagy a szolgálat terén nem is jelent részükre semmi előnyt.

Az iskolai nevelés terén, a gyakorlatban van egy ehhez nagyon hasonló eset, amely különösképpen alkalmas arra, hogy itt precedensül felemlítsük és pedig a papi pályán, a teológusok képzésénél. A lelkes teendő ellátására a középiskolákkal egyenrangú papnevelő intézetek végbizonyítványa épp úgy képesít, mint a teológiai fakultások doktori oklevele. Az a káplán vagy plébános, akinek neve előtt ott diszeleg a doktori cím, semmivel sem több, mint az, aki csak a papnevelőt végezte el és ez a doktori titulus semmiféle egyházi állásra vagy tisztségre sem biztosít részére előnyt azokkal szemben, akik nem végeztek főiskolát. Miért ne adhatna be a katonai akadémiait végzett tiszt bizonyos számú csapat-szolgálatban eltöltött idő után a katonai kiképzés, hadsereg-szervezési vagy hadászati, esetleg más katonai vagy nemzetvédelmi érdekeket szolgáló újításokra vonatkozó, tudományosan alátámasztott előterjesztéseket vagy javaslatokat disszertáció formájában, amelynek elfogadása vagy elvi elfogadhatósága a hadtudományok doktora: „Dr. strat.” címet biztosíthatná részére? A doktori címet eredetileg a tudományok fejlesztése és előmozdítása érdekében találták ki, már pedig hol volna nagyobb szükség valamely tudomány fejlesztésére és a fejlesztést senkire sem nemzetvédelmi érdekekből, ha nem a különböző hadi tudományok terén?

A magyar tisztképzési rendszer követésre méltó

Katonai, hadászati és hadtudományi újítások többnyire mindig háborúban szerzett tapasztalatok következményeként jönnek létre. Később természetessékké, magától értetődőkké válnak és az utókor azokat, mint elfogadott szokásokat, tradíciókat veszi tudomásul. Jelenleg háború van és ennek a háborúnak még nincsen vége. És azután is lesz még a népeknek egymással háborújuk. Aki katonai téren vezet, annak mindenkor nyert ügye van. Magyarországra pedig, amilyen nagy és nehéz, annyira gyönyörű szerep és feladat vár. Ezt méltóképpen csak ily föltheti be, ha egyetlen olyan lehetőséget sem hagy figyelmen kívül, amely az ország harcteremtésére és harcokészítésére előnyös befolyást gyakorolhat.

A tisztképzés harmadik lehetősége, hogy: a karpaszományost egy esztendő tartalmú tisztí iskoláját kiváló eredménnyel való elvégzése után esetleges hivatásos tiszté minősítik át.

A m. kir. honvédség tisztnevelésének ez a rendszere nem követi vagy utánozza egyetlen más nemzet hadseregének példáját sem. A rendszer helyességét igazolja az eredmény és dicső honvéd hadseregünk minden tekintetben kiváló tisztikaru. A rövid idő alatt szinte semmiből összehozott önálló magyar hadsereg alig néhány esztendőskor multra tekinthet vissza. Anakidején az árpádori idők magyar hadaitól rettegett az egész Nyugat és Ottó császárnak tulajdonképpen a magyar hadak nyugatítogatásai elleni védekezés jelszavával sikerült újra egységbe kovácsolni a már-már széteső német-római birodalmat. Mohács után a magyar katona hősiessége évszázadokon keresztül idegen hadsereg mezében biztosította a nem magyar uralkodóház európauralását, de az idegen nimbusz alatt megnyilatkozó vitézség is elragadtatásokra birt nem egy oly kiváló hadvezért is, mint például Savoyai Jenő herceg, aki szerint „csodákat lehet művelni egy ilyen; bár számban kicsi, de vitézségben minden népet túlszárnyaló katonával”. És ahogyan a szabadságharc első magyar honvédsége megmutatta negyvennyolcban, hogy a magyar hű maradt a magyar névhez; ugyanugy mutatta meg nem is oly rég az éppen csak hogy megszületett, de hősi tradícióiban annál gazdagabb dicső magyar honvédségünk előbb a Kárpátalján és a déli végeken, majd pedig most a szovjet fronton, hogy a magyar hadi erények példát mutatnak a világnak. Az anyag és a kiképzés elsőrangú, a vezetés pedig

méltó kezekre van bízva. Ha valaha a jövőben egy hadsereg és tisztikaru képzését valaki utánozni fogja, bizonyosan a magyar katonai- és tisztképzési rendszer lesz. A technikai kiképzés terén — lévén az anyagi feltételekhez kötött — mások bennünket — sajnós — jelenleg még túlszárnyalnak.

A félével vizsgától a tisztavatásig

1908 tavaszán, amikor szüleim a katonai iskolába való felvételt kérték, összesen 1683 pályázati kérvény érkezett be. Ebből felvételi vizsgára behívták 500 kérvényezőt. Az orvosi vizsgálaton kiesett 132. A vizsgára bocsátott 368-ból az első évfolyamba felvettek 86-ot. Az iskolát elvégeztük 46-an, akik közül ma ténylegesen szolgát kettő. Az egyik tábornok, a másik még „csak” ezredes.

Ma, a tanulóifjuság levante- és cserkész kiképzése következtében, mivel a nevelés egyöntetűbb, ez a megoszlás sokkal kedvezőbb arányt mutat. A nemrég felállított hadapródiskolák majd csak három esztendő múlva adhatnak a honvédségnek tiszteket, a meglévő katonai főreálisiskolák pedig, mint mondtuk, felszámolóban vannak, ezért csupán a két földi fegyvernemű akadémia adataira támaszkodhatunk. A honvéd Ludovika és a hűvösvölgyi műszaki akadémia eddig körülbelül 50 százalékban a főreálisiskolát végzetkekből állította össze első évfolyamát és így kb. csak 50 százalékban honorálhatta az érettségizettek felvételi kérvényeit. A két akadémia-ra évente átlag 600—800 pályázó jelentkeznek. Ebből a számból a felvételi vizsgát néhány héttel megelőző központi honvédorvosi vizsgálat alkalmával kiesik 10—20 százalék. A felvételi vizsgán 50 százalék. Az egyéves karpaszományosi iskolában újabb 10 százalék. Az ezt követő második felvételi vizsgán további 10 százalék... ám akiknek ennyi előfelétel és ily alapos megrostálás dacára sikerült az akadémiaik első évfolyamára bejutniok, azoknak 90 százaléka az akadémiait szerencsésen el is végzi és a hűvösvölgyi tiszteket innepségeken az akadémia lobogójára felesküvő új hadnagyok többnyire teljes létszámban látják együtt maguk körül mindazokat a bajtársakat, akikkel akadémiait kiképzésüket megkezdtek.

Ez a megoszlási arányszám is a nevelési rendszer helyességét igazolja.

Az „aks”-ok „gyakornoki” éve

A katona egyik legfontosabb problémája a fegyvernem megválasztása, azaz, hogy mint gyalogos, lovas, tüzér, stb. fogja-e hazáját szolgálhatni? Az életveszély kérdése, ezt mondanunk is felesleges, nem probléma, mert a harcterén a katona minden formában és minden beosztásban egyformán ki van téve veszélyeknek, de katonai körökben ilyen szempontból ez a téma soha még csak szóba sem jön. Az elv az, hogy a fegyvernem megválasztásánál a rátermettség a döntő. A vezetőség meghatározza, hogy ehhez vagy ahhoz a fegyvernemhez hány akadémikus kérheti beosztását és a választás most már a rátermettség és a rangsor összeegyeztetésével történik meg. Mint érdekes jelenséget említhetjük, hogy az akadémia rangelső szinté évről-évre gyalogsági szolgálatra jelentkeznek, átérve a fegyvernem elsőrendű fontosságát.

Amikor az akadémia jelentkező az első felvételi vizsgán szerencsésen keresztül jutott, még nem öltheti magára az akadémikus egyenruhát. Előbb körülbelül egy esztendőt még valamelyik ezrednél karpaszományosi minőségben kell szolgálnia és a karpaszományosok részére előírt tisztí iskolát sikerrel elvégeznie. Ezt az esztendőt az aks-ok gyakornoki évének is tekinthetjük, itt ismeri meg azoknak az életét, akiket később majd tisztikorában vezetni fog. Ezután az akadémia egy újabb második felvételi vizsga következik és aki ezen nem felel meg, egy további esztendőt köteles eltölteni a csapatnál, amellyel rendes törvényes szolgálati kötelezettségének tesz eleget.

Ebből is láthatjuk tehát, hogy akiket az utcán az akadémikusok formaruhájában látunk, azok már valamilyen rendes katonai kötelezettségüknek eleget tett, felesküvő katonák. Hogy ezt a kiváltságot a katonai akadémia biztosíthatja növendékei részére, nagy része van azoknak a dicső hősi tetteknek is, amelyekkel a Ludovikások elsőszánt csoportja az ellenforradalom napjaiban a nemzet tisztelétét és közbecsülését kiérdemelte. A m. kir. honvéd Ludovika Akadémia volt akkor a nemzeti eszme fellegvára... a magyarok Alcasarja. És a világháborúnak 400 hősi halottát adott. Az ilyesmiket kellene filmre venni, amikor a Ludovika Akadémia „aks”-jainak életét kívánjuk a közönségnek bemutatni, nem pedig a koltaiak szerelmi történetét, amelyhez hasonló jelenetek a múltban sem történhettek, a jövőben sem történhetnek annak az 1808-ban alapított és 1849-ben a felelős magyar kormány első hadügyminisztere: Mészáros Lázár által felavatott ősi intézetnek a falai között, amelyben minden igaz, jóérzésű magyar ember a nemzeti eszme katedrálisát tiszteli és gondolatban megemeli a kalapját, amikor feltekint annak ódon homlokzatára.

Köszög Károly.